

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 4 april 1946 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.

Genom en den 8 mars 1946 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 152, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

om fortsatt giltighet av lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 26 april 1940 med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.¹, vilken enligt lag den 1 juni 1945 (nr 298) gäller till och med den 30 juni 1946, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1947.

Lagen den 26 april 1940 med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. avser att vid krig eller krigsfara eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden bereda möjlighet att på rättegångsväsendets område anpassa såväl organisation som förfarande efter lägets särskilda krav. I likhet med ett flertal andra författningar av beredskapslagstiftnings karaktär är lagen så uppbyggd, att dess centrala bestämmelser skola äga tillämpning först sedan Kungl. Maj:t förordnat därom. I 1 § stadgas nämligen, såvitt nu är i fråga, att Konungen, när riksdagen ej är samlad, äger förordna att bestämmelserna i 2—12 §§ skola tillämpas, samt att, under tid då riksdagen är samlad, Konungen med riksdagens samtycke äger meddela sådant förordnande. Genom kungörelse den 10 maj 1940 (nr 312) meddelade Kungl. Maj:t med sådant samtycke förordnande om bestämmelsernas tillämpning.

Lagen, som från början erhöll begränsad giltighetstid, har varje år förlängts och äger för närvarande jämlikt lagen den 1 juni 1945 (nr 298) giltighet till och med den 30 juni 1946.

Jämlikt 2 § i lagen må bestämmelser meddelas om ändrade sammanträdes-

tider och sammanträdesplatser för domstolarna, om överflyttning av domstols- eller domarbestyr, domares tjänstgöring i annan domarbefattning o. s. v. 3 § avser jämkningar med avseende å nämndemäns tjänstgöring m. m. I 4—8 §§ givas bl. a. regler för det fall att part av sådana särskilda förhållanden som avses med lagen, t. ex. inkallelse i militärtjänstgöring, är eller kan antagas vara förhindrad att inställa sig vid domstol eller eljest utföra sin talan eller att fullgöra åligganden i rättegång. Jämlikt 9 och 10 §§ kunna bestämmelser meddelas om förlängning av den tid, inom vilken rannsaking med häktad skall äga rum, resp. av fullföljdstiden vid klagan hos domstolar, överexekutorer m. m. I 11 § första stycket stadgas, att om någon är skyldig att för bevakande av sin enskilda rätt inom viss i lag eller författning föreskriven tid instämma talan eller påkalla prövning i annan ordning eller inför domstol eller domare vidtaga annan åtgärd och han på grund av förhållanden, som avses med lagen, finnes hava varit ur stånd att inom den föreskrivna tiden vidtaga åtgärden, skall vad i lagen den 22 juni 1939 om särskilda rättsmedel är stadgat angående återställande av försutten tid tillämpas, även om åtgärden icke är av beskaffenhet som där sägs. Vad sålunda sagts skall äga motsvarande tillämpning beträffande ansökan om resning och besvär över domvilla. Enligt 11 § andra stycket skall i fråga om återställande av försutten tid enligt första stycket i paragrafen eller lagen den 22 juni 1939 vad i 11 § sistnämnda lag är föreskrivet därom, att ansökan skall göras sist inom ett år från den dag då tiden utgick, ej äga tillämpning, om sökanden på grund av förhållanden, varpå förevarande lag har avseende, finnes hava varit ur stånd att inom sagda tid göra sådan ansökan. 12 § upptager särskilda regler om delgivning med den som fullgör tjänstgöring vid krigsmakten.

I propositionen anför *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, följande.

»Ifrågavarande lag har haft sin största betydelse i så måtto att medelst densamma kunnat förebyggas att den, som på grund av militärinkallelse eller liknande förhållanden blivit ur stånd att i rättegång bevaka sina intressen, i anledning av uteblivande eller annan dylik försummelse kommit att gå förlustig sin rätt. Då efter krigets slut beredskapen kunde inskränkas och följaktligen kretsen av dem, som av inkallelser kunde hindras att iakttaga sina åligganden i rättegång, avsevärt begränsades, fann jag erforderligt undersöka huruvida ej det genom kungörelsen den 10 maj 1940 meddelade förordnandet om tillämpning av lagens centrala bestämmelser kunde återkallas. Härvid befanns emellertid, att om också beträffande flertalet av dessa bestämmelser något behov av deras tillämpning knappast längre syntes föreligga, i allt fall den i 11 § öppnade möjligheten att vinna förlängning av vissa legala frister fortfarande måste anses vara av värde med tanke på talrika rättsägare i främmande länder, till vilka normala postförbindelser och kommunikationer i övrigt ännu ej kunnat återställas.

Då lagen sålunda alltjämt äger viss betydelse, torde den böra erhålla fortsatt giltighet, förslagsvis till och med den 30 juni 1947.

Vid tillkomsten av lagen torde ha förutsatts, att 2—12 §§ i lagen skulle odelade sättas i kraft på en gång, låt vara att även dessa paragrafer själva till stor del äro allenast fullmaktsbestämmelser. Emellertid kan jag icke finna något absolut hinder föreligga att, då de olika paragraferna behandla fristående ämnen, i samband med en avveckling inskränka förordnandet om lagens tillämpning till att avse allenast den eller de punkter, där det alltjämt är påkallat att hålla möjligheten öppen att åberopa lagen. Såsom jag förut antytt torde numera endast i fråga om 11 § föreligga något egentligt behov av fortsatt tillämpning. Med hänsyn härtill är det min avsikt att vid lämplig tidpunkt föreslå, att det genom kungörelsen den 10 maj 1940 meddelade förordnandet om tillämpning av 2—12 §§ i lagen inskränkes att avse allenast 11 §.»

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Utskottet, som beaktar de av departementschefen anförda skälen för en förlängning av giltighetstiden för ifrågavarande lagstiftning, har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag. Emellertid vill utskottet framhålla vikten av att förordnandet om lagens tillämpning, även om det inskränkes på det av departementschefen i propositionen angivna sättet, icke kommer att äga bestånd längre än förhållandena nödvändiggöra. *Utskottet.*

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande proposition, nr 152, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 4 april 1946.

På första lagutskottets vägnar:

THORWALD BERGQUIST.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Bergquist, Wagnsson, Karl Emil Johanson, Ahlqvist, Löthner* och *Olofsson*, fru *Sjöström-Bengtsson* samt herr *William Ohlsson*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Hedlund* i Östersund, *Olsson* i Mellerud och *Björling*, fru *Gustafson* samt herrar *Landgren, Gustafsson* i Lekåsa och *Ljungqvist*.

Stockholm 1946. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.

461597